

## Dansk Resumé

I denne afhandling undersøges fremmedsprogsperformans inden for tre lingvistiske domæner med henblik på at udforske hvorvidt der er domænerelateret modularitet i fremmedsprogsperformans, dvs. hvorvidt det er muligt at præstere på et højt niveau inden for ét lingvistisk domæne af ens fremmedsprog og samtidigt præstere på et lavt niveau inden for et andet. Det undersøges endvidere hvorvidt karakteren af sådan en modularitet varierer som en funktion af modersmål og grad af fremmedsprogserfaring. Mere præcist undersøges fremmedsprogsperformans inden for engelsk syntaks, fonetik og fonologi samt leksikon hos fire grupper af fremmedprogstalende, Erfarne og Uerfarne fremmedprogstalende med dansk eller finsk som modersmål, samt hos en kontrolgruppe af engelske modersmålstalende. Erfarne fremmedprogstalende har opholdt sig i et engelsksproget land i minimum 2½ måned, mens Uerfarne fremmedprogstalende ikke har opholdt sig i et engelsksproget land i en længere periode. Desuden undersøges en række domæne-interne hypoteser for fremmedsprogsperformans inden for de domæner.

Afhandlingen består af tre empiriske studier af fremmedsprogsperformans: 1) et syntaksstudie af grammatikalitetsbedømmelser af negationer og interrogativer, 2) et fonetik- og fonologistudie af perception og produktion af engelske sproglyde samt 3) et studie af leksikalsk viden. Fremmedsprogsperformansen inden for disse tre domæner af engelsk analyseres i lyset af aktuelle modeller for domænespecifik fremmedprogstilegnelse. Desuden undersøges relationen mellem niveauet af fremmedsprogsperformans inden for de tre domæner med henblik på at adressere de to modularitetsspørgsmål, dvs. hvorvidt der kan observeres domænerelateret modularitet i fremmedsprogsperformans, samt hvorvidt karakteren af en sådan modularitet varierer mellem fremmedsprogsgupperne.

I Kapitel 1 præsenteres den teoretiske og empiriske motivationen for at studere relationer mellem fremmedsprogsperformans inden for forskellige lingvistiske domæner. Kapitel 1 indeholder desuden et overblik over afhandlingen. En række tidligere studier har identificeret forskelle mellem de tre lingvistiske domæner hvad angår førstesprogstilegnelse, fremmedsprogstilegnelse samt fastholdelse af et givet sprog. Conrad-fænomenet udgør et interessant eksempel på en anekdote om karakteren af relationer mellem fremmedsprogsperformans inden for forskellige lingvistiske domæner. Conrad-fænomenet er opkaldt efter forfatteren Joseph Conrad, som havde polsk som modersmål men skrev sine

literære værker på engelsk. At dømmes på disse literære værker beherskede Joseph Conrad engelsk morfosyntaks og leksikon på et niveau der er sammenligneligt med modersmålstalende. Ikke desto mindre var han kendt for at tale engelsk med en meget stærk polsk accent. Conrad-fænomenet betegner denne diskrepans mellem niveauet af Joseph Conrads fremmedsprogsperformans inden for forskellige lingvistiske domæner af engelsk. I Kapitel 1 præsenteres to konkurrerende forklaringer på Conrad-fænomenet. Ifølge Modularitetsforklaringen er der uafhængighed mellem niveauet af fremmedsprogsperformans inden for forskellige lingvistiske domæner, hvilket forklarer muligheden for diskrepans mellem disse. Den Inverse-relations-forklaring forklarer derimod denne diskrepans med en invers relation mellem niveauet af fremmedsprogsperformans inden for det syntaktiske domæne og det leksikalske domæne på den ene side og det fonetiske og fonologiske domæne på den anden side.

I Kapitel 2 præsenteres afhandlingens eksperimentelle design og der argumenteres for valg af målsprog og modersmål. Engelsk er valgt som målsprog fordi engelsk er det globalt mest dominerende fremmedsprog samt det mest undersøgte målsprog. Derved er resultater fra denne afhandling sammenlignelige med resultaterne fra en stor mængde tidligere forskning. Dansk og finsk er valgt som modersmål for at undersøge variation i den lingvistiske læringsopgave, mens læringsmiljøet holdes konstant. Mens dansk har mange lingvistiske fællestræk med engelsk, afviger finsk betydeligt fra engelsk. Derimod er Danmark og Finland sammenlignelige som læringsmiljøer for engelsk grundet sammenlignelige uddannelsessystemer og adgang til engelsksproget medieindhold.

Kapitel 3 er et metodekapitel der indeholder information om forsøgsparticipanter, eksperimentelle procedurer og statistiske analyser.

I de følgende tre kapitler præsenteres domæneinterne modeller, hypoteser, metoder, resultater og analyser af tre studier af fremmedsprogsperformans hos de fire fremmedsprogsgrupper samt kontrolgruppen. I hvert studie undersøges fremmedsprogsperformans inden for et bestemt lingvistisk domæne; syntaks (Kapitel 4), fonetik og fonologi (Kapitel 5) samt leksikonnet (Kapitel 6).

I Kapitel 4 præsenteres et studie af grammatikalitetsbedømmelser af sætningsnegationer, *ja-nej*-spørgsmål og *hv*-spørgsmål i engelske hoved- og bisætninger. Fremmedsprogsperformansen inden for disse syntaktiske konstruktioner undersøges fordi disse konstruktioner udviser strukturelle forskelle på forskellige syntaktiske niveauer blandt engelsk, dansk og finsk. Resultaterne analyseres i lyset af Modulated Structure Building, som er en generativ model for tilegnelsen af fremmedprogssyntaks, samt i lyset af tværspørglig

overkorrektion, dvs. tendensen til at lægge for meget vægt på forskelle mellem modersmålet og fremmedsproget i forhold til ligheder. Trods en loftseffekt, underbygger resultaterne Modulated Structure Building-hypotesen om at fremmedsprogssyntaks udvikler sig gradvist fra det hierarkisk laveste niveau til det hierarkisk højeste niveau. Alligevel blev der ikke, som forventet, observeret overordnede forskelle mellem grupper, hverken mellem modersmålstalende og fremmedsprogstalende eller mellem fremmedsprogsgrupeerne. De manglende gruppeforskelle er sandsynligvis en følge af loftseffekten. Den eneste konstruktion med en gruppeeffekt var indlejrede *hv*-spørgsmål, i hvilke Uerfarne fremmedsprogstalende med finsk som modersmål accepterede *do*-omskrivning i 38% af tilfældene. Dette er et eksempel på tværspørglig overkorrektion, da hverken finsk eller engelsk har inversion i indlejrede *hv*-spørgsmål, mens finsk, i modsætning til engelsk, har inversion i indlejrede *ja-nej*-spørgsmål. På baggrund af disse resultater argumenteres der for fordelene ved at inkorporere begrebet tværspørglig overkorrektion i Modulated Structure Building-modellen. Inkorporationen af tværspørglig overkorrektion hjælper Modulated Structure Building med at forklare ikke-ligefremme tilfælde af modersmålstransfer så som accepten af indlejret *do*-omskrivning blandt Uerfarne fremmedsprogstalende med finsk som modersmål. Samtidigt leverer Modulated Structure Building et formelt begrebsapparat til at studere tværspørglig overkorrektion med.

I Kapitel 5 præsenteres et fonetik- og fonologistudie bestående af to eksperimenter. Eksperiment 1 er et tværspørgligt assimilationsstudie, hvori det undersøges hvordan engelske vokallyde og konsonantlyde assimileres til henholdsvis det danske og det finske fonologiske system. Eksperiment 2 er et studie af perception og produktion af engelske sproglyde. Perception af engelske sproglyde måles ved hjælp af identifikationstests af engelske vokaler og konsonanter. Produktion af engelske sproglyde undersøges ved at måle i hvor høj grad der høres en udenlandsk accent i fremmedsprogstalendes udtale. Assimilationsresultaterne viser at engelske vokaler assimileres mere konsistent til finsk end til dansk, mens engelske konsonanter assimileres mere konsistent til dansk end til finsk. På baggrund af hypoteser som er udledt fra Speech Learning-modellen og Perceptual Assimilation-modellen forudsiges identifikationsperformans i Eksperiment 2 ud fra assimilationsresultaterne fra Eksperiment 1. Forudsigelser for identifikation af engelske fonemer der høres som det eneste eksemplar af den tilsvarende modersmålslyd eller som ikke har nogen tilsvarende modersmålslyd underbygges generelt, mens forudsigelser for identifikation af engelske fonemer der høres som én blandt flere eksemplarer af samme modersmålslyd underbygges kun delvist. Forudsigelsen om en relation mellem perception og produktion underbygges ligeledes delvist.

I Kapitel 6 præsenteres et studie af leksikalsk viden, hvor engelsk ordforrådsstørrelse måles ved hjælp af Vocabulary Size-testen, som er en multiple-choice-definitionstest. De estimerede ordforrådsstørrelser indikerer at alle fremmedsprogsdeltagere besidder den nødvendige leksikalske viden til at forstå talt engelsk samt til at læse engelske romaner og aviser uden hjælpemidler. Desuden undersøges effekten af ordfamiliefrekvens og kognatstatus på korrekt orddefinition, og der blev fundet en positiv effekt af ordfamiliefrekvens for alle grupper samt en positiv effekt af kognatstatus for de to Uerfarne fremmedsprogsgrupper.

I Kapitel 7 samles resultaterne af disse tre domæneinterne studier med henblik på at adressere modularitetsspørgsmålene. Resultaterne er hverken i overensstemmelse med Modularitetsforklaringen eller med den Inverse-relations-forklaring af Conrad-fænomenet. I stedet indikerer afhandlingens data at den store diskrepans mellem niveauet af Joseph Conrads fremmedsprogsperformans inden for syntaks og leksikon på den ene side og fonetik og fonologi på den anden side kan betegnes som et særtilfælde. Korrelationer mellem fremmedsprogsperformansen inden for de tre lingvistiske domæner viser at der er en generel tendens til positive relationer mellem fremmedsprogsperformansen inden for forskellige lingvistiske domæner, selvom karakteren af disse relationer varierer betydeligt mellem fremmedsprogsgrupperne. Dette indikerer at karakteren af relationer mellem lingvistiske domæner afhænger af kombinationen af modersmål og graden af fremmedsprogs erfaring. Der er en særlig stærk relation mellem fremmedsprogsperformansen inden for det leksikalske domæne og det fonetiske og fonologiske domæne, hvilket underbygger Vocab-modellens hypotese om at et veludviklet ordforråd på fremmedsproget har en positiv effekt på tilegnelsen af fremmedsprogets sproglyde. En sådan positiv effekt af ordforrådsstørrelse på tilegnelsen af sproglyde er et eksempel på at relationer mellem domæner kan spille en rolle i domæneinterne forhold. Nærværende data indikerer at der kan være flere relationer mellem niveauet af fremmedsprogsperformans inden for forskellige lingvistiske domæner. Da relationer mellem forskellige domæner har vist sig at spille en rolle i forhold til tilegnelsen af engelske sproglyde for fremmedsprogstalende, kan det også tænkes at relationer mellem domæner kan spille en rolle for fremmedsprogstilegnelsen inden for andre lingvistiske domæner. Endvidere undersøges validiteten af selvestimeret fremmedsprogskompetence inden for de tre lingvistiske domæner. Resultaterne viser at fremmedsprogstalende besidder en vis bevidsthed om deres styrker og svagheder på fremmedsproget, mest inden for det leksikalske domæne og mindst inden for det syntaktiske domæne. Der er dog betydelige forskelle mellem fremmedsprogsgrupper med forskellige modersmål og grader af

fremmedsprogserfaring både i forhold til graden af bevidsthed samt i forhold til hvilket lingvistisk domæne der er genstand for mest bevidsthed.

Konkluderende præsenteres der i denne afhandling tre studier af fremmedsprogsperformans hos Erfarne og Uerfarne fremmedsprogstalere af engelsk med dansk eller finsk som modersmål. Resultaterne af disse tre studier analyseres både domæneinternt og mellem domæner. Afhandlingens vigtigste resultater er at der er en generel tendens til at fremmedsprogsperformansen inden for ét lingvistisk domæne går hånd i hånd med fremmedsprogsperformansen inden for et andet lingvistisk domæne, samt at viden om relationer mellem domæner kan være nyttig i forbindelse med domæneinterne analyser. Derfor argumenteres der for at relationer mellem domæner i fremmedsprogstilegnelse bør undersøges nærmere.